

Περιβαλλοντική- Κοινωνική Εκπαίδευση

Δρ Μάνος Δανέζης
Επίκουρος Καθηγητής
Πανεπιστημίου Αθηνών

Όπως όλοι πλέον θα έχουμε συνειδητοποιήσει, το σημερινό αναχρονιστικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτέλεσε, μέσα στην πάροδο του χρόνου, ένα βασικό στήριγμα, αλλά και τοαίτιο επιβίωσης και διαίωνισης του σημερινού σαθρού κοινωνικοπολιτικού συστήματος.

Παράλληλα το σύστημα αυτό, εκμεταλλεζόμενο σε διεθνή κλίμακα, χωρίς μέτρο αυτά που ανήκουν σε όλους για όφελος μόνο λίγων, δημιούργησε προβλήματα που οδήγησαν σε υποβάθμιση του περιβάλλοντος, αρα και της ποιότητας της ζωής.

Συγχρόνως ο σημερινός μέσος πολίτης, μη θεωρώντας τον εαυτό του συνυπεύθυνο για όλη αυτή την κατάσταση, δεν είναι διατεθειμένος να αντιδράσει για να την μεταβάλλει. Επαναπαύεται πιστεύοντας ότι οι λύσεις βρίσκονται στα χέρια των ειδικών ή των αρμόδιων υπηρεσιών.

Ετσι ο ασυνειδητοποιήτος πολίτης, υπονομεύει άθελά του την κατάσταση, χωρίς να δίνει την γνώμη του και χωρίς να αντιλαμβάνεται ότι οι υπεύθυνοι, χρειάζεται να νιώθουν το βάρος της λαϊκής πίεσης, προκειμένου οι αποφάσεις τους να είναι πραγματικά προσανατολισμένες προς τον στόχο μιας καλύτερης ποιότητας ζωής για το σύνολο των πολιτών.

Ομως, αυτή η εκτίμηση του τι σημαίνει ποιότητα ζωής, είναι πραγματικά μια άποψη τελείως προσωπική. Καθένας την αντιλαμβάνεται διαφορετικά ανάλογα τις ευαισθησίες του, τις γνώσεις του, τις ικανότητές του, το κοινωνικό του περιβάλλον. Η προσωπική αυτή αντίληψη για να είναι όσο το δυνατόν πιο αντικειμενική, πρέπει να βασιστεί σε μια βαθιά κατανόηση των φαινομένων, των πολυπλοκοτήτων και των σχέσεων που συνιστούν το περιβάλλον. Συνεπώς είναι πρόβλημα Παιδείας.

Βρισκόμαστε λοιπόν σήμερα, από τη μια πλευρά με ένα σχολείο που πρέπει επιτακτικά να ανοίξει στον έξω κόσμο, με σκοπό να διαμορφώσει «μελλοντικούς πολίτες» συνειδητούς και υπεύθυνους, και από την άλλη, με ένα πλήθος προβλημάτων που αφορούν το περιβάλλον.

Αυτά τα προβλήματα μπορούν να αποτελέσουν ζωντανά και επίκαιρα θέματα μελέτης στην υπηρεσία του σχολείου, οδηγώντας στη συνειδητοποίηση όχι μόνο των μαθητών, αλλά και ολόκληρης της κοινότητας, μιας και τα παιδιά και οι έφηβοι είναι οι καλύτεροι καταλύτες για την πραγμάτωση μιας εκπαίδευσης για όλους. Βέβαια με τον όρο «περιβάλλον», με βάση διεθνής απόψεις (Χάρτα Βελιγραδίου, Οκτώβριος 1978) δεν νοείται μόνο το φυσικό περιβάλλον, αλλά επίσης το κοινωνικό, πολιτιστικό, τεχνητό κλπ. Συνεπώς δεν γίνεται λόγος, σε διεθνές επίπεδο, να περιοριστεί η έννοια αυτή σε μόνο μια διάσταση, αυτή της οικολογίας. Αντίθετα υπογραμμίζεται πάντα η σπουδαιότητα της εξέτασης των κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων που είναι συχνά η αρχή του κακού. Η γνώση και η συνειδητοποίηση των παραγόντων αυτών από μέρους των πολιτών, υποχρεώνει αυτούς που παίρνουν τις αποφάσεις να δικαιολογούν τα λαμβανόμενα μέτρα, άρα εξασφαλίζουν την δημοκρατία.

Η ανάγκη ακριβώς αυτής της γνώσης επιβάλλει την εφαρμογή της παιδαγωγικής αυτής πράξης, με περιεχόμενο το περιβάλλον, όχι σαν ένα νέο μάθημα, αλλά σαν μια μέθοδο πολυκλαδική όπου η ζωή προσεγγίζεται για να εξετασθεί από όλες τις όψεις.

Σιγά – σιγά όμως, οι επιταγές της Χάρτας του Βελιγραδίου και των συσκέψεων της ΟΥΝΕΣΚΟ, ξεχνιούνται, μάλλον σκόπιμα, και καταλήγουμε συνήθως σε σχολικά προγράμματα, «προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος».

Σήμερα στην Ελλάδα, η ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων, προτάσεων εκπαιδευτικής αλλαγής, όπως πρέπει να είναι τα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, πρέπει να

συμπίπτουν με μια ευρύτερη πολιτική βούληση βαθιάς ανανέωσης του εκπαιδευτικού συστήματος. Για το λόγο αυτό επαναφέρουμε την πρόταση η οποία είχε διατυπωθεί σε αναλυτική μελέτη που υποβάλαμε το 1981 στο Υπουργείο Παιδείας (Βερυβάκης- Μώραλης- Βουκουβαλίδης).

Η πρόταση αυτή προβλέπει, δραστηριότητες διεπιστημονικές εντεταγμένες μέσα σε ένα ριζικά αναθεωρημένο και ανανεωμένο αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα, με συμμετοχή όλων των φορέων, και λειτουργία του σχολείου ως πολιτιστικού και πνευματικού πνεύμονα για ολόκληρη την περιοχή.

Το Πρόγραμμα αυτό εφαρμόστηκε με τεράστια διεθνή επιτυχία, στα πλαίσια διεθνών προγραμμάτων, με πολιτική ευθύνη της τότε πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας, από τα σχολεία της Βούλας, του Βαρβάκειου και του Αγίου Ιερόθεου. Ίσως η διεθνής αυτή αναγνώριση της βιωσιμότητας των προτάσεων αυτών, στάθηκε και η αιτία της παραχάραξης, στη συνέχεια, των ευρύτερων κοινωνικών στόχων του προγράμματος.

Στο θέμα αυτό όμως, θα επανέλθουμε.